

The Government of Romania
The „Elie Wiesel” National Institute for the Study of
the Holocaust in Romania
Bucharest, Vigilenței Street, No. 3, Sector 5, Tel/Fax: +40-21-318.09.39
<http://www.inshr-ew.ro/> e-mail: office@inshr-ew.ro

Mesaje populist-naționaliste în campania electorală pentru alegerile parlamentare din 2012*

dr. Alexandru Florian, drd. Alexandru Climescu

Institutul Național pentru Studierea Holocaustului din România „Elie Wiesel”

Decembrie, 2012

PROIECT FINANȚAT DE
FUNDAȚIA FRIEDRICH EBERT ROMÂNIA

www.fes.ro

---

* Studiul de față a fost elaborat în cadrul proiectului „Populismul în campania electorală” finanțat de Fundația Friedrich Ebert România. Mesajele audio-vizuale analizate în acest studiu au fost înregistrate și transcrise de către ActiveWatch-Agenția pentru Monitorizarea Presei.

SUMAR

În campania pentru alegerile parlamentare 2012 mesajele populiste cu implicații extremist-naționaliste au avut o frecvență redusă. Monitorizarea a arătat că există o diferență cantitativă între mesajele exprimate online și cele televizate, discursul populist-naționalist fiind mai prezent în mass-media audio-vizuală decât în mediul online.

În cadrul campaniei electorale, tema cea mai frecvent abordată a fost legată de acțiunile unor forțe externe care au încercat sau încearcă să acapareze resursele naționale. În consecință, o parte semnificativă a discursurilor populist-naționaliste construiesc imaginea unei României a cărei avuție este înstrăinată, victimă a dorinței „străinătății” de înnavuțire, țintele predilecte în mesajele analizate fiind Fondul Monetar Internațional și Uniunea Europeană.

În ceea ce privește relația dintre programele partidelor și mesajele individuale transmise de candidați, două partide se disting net de celelalte: atât în cazul Partidului România Mare, cât și cel al Partidului Poporului Dan Diaconescu, orientarea programatică a partidului corespunde pozițiilor individuale. Mai mult, cele două partide împărtășesc poziții comune cu privire la entitățile care amenință România, ambele înfățișând țara ca victimă a aranjamentelor economice externe și pledând pentru necesitatea înființării unei companii naționale care să administreze resursele românești. Discursurile despre „străinătate” includ de cele mai multe ori justificări economice și promovează imaginea „României ca pradă a forțelor externe”.

De altfel, una dintre temele recurente în retorica de acest tip este relația României cu Uniunea Europeană. Și reprezentanții ai USL au promovat, pe proprie răspundere, mesaje populiste anti-europene. Acestea au venit pe fondul continuării reacțiilor din timpul referendumului pentru suspendarea președintelui Traian Băsescu din vara acestui an.

***

1. Introducere

Cele șase luni care au precedat debutul campaniei electorale pentru alegerile parlamentare au fost marcate de o serie de evenimente ce au adus în prim plan dezbaterea despre discursurile politice anti-europene, patriotarde, naționaliste și extremiste. Aceste reacții au fost generate în mod prioritar de:

- Criza economică, urmată de măsurile de austeritate întreprinse ca parte a unui angajament încheiat între România și Fondul Monetar Internațional care au adus în prim plan chestiunea raporturilor dintre statul român și această organizație internațională.
- Reacțiile externe privind desfășurarea procedurii constituționale de suspendare a președintelui Traian Băsescu care au provocat în spațiul public românesc lansarea de mesaje critice la adresa unor lideri ai Uniunii Europene sau ai statelor membre, precum și a unor reprezentanți ai Statelor Unite ale Americii.

Prezentăm câteva dintre aceste evenimente:

- Pe 18 octombrie, la o săptămână după ce se comemorase Ziua națională a victimelor Holocaustului din România și cu trei săptămâni înainte de startul campaniei electorale, Corneliu Vadim Tudor, lider al partidului România Mare și membru al Parlamentului European, a negat odată în plus Holocaustul din România. Acesta a declarat în cadrul unei emisiuni transmise în direct de către postul Realitatea TV: „îl voi nega până la moarte pentru că îmi iubesc poporul”.¹
- Cu ocazia lansării de către Alianța România Dreaptă a candidaților la alegerile parlamentare, pe data de 5 octombrie, Mihail Neamțu, președintele Partidului Noua Republică a recitat poezia „Ridică-te Gheorghe, ridică-te Ioane” semnată de Radu Gyr. Poetul respectiv a fost comandant în cadrul Mișcării Legionare, șef al regiunii Oltenia și director al teatrelor în perioada Statului Național Legionar. De altfel, o parte din mass-media precizase anterior acestui moment că Mihail Neamțu publicase în perioada adolescenței mai multe articole pro-legionare.

---

¹ <http://www.romanalibera.ro/actualitate/politica/scandalul-sova-se-repeta-si-vadim-neaga-holocaustul-vezi-pozitia-institutului-elie-wiesel-281708.html>

Ascensiunea formațiunii radicale de dreapta Jobbik în Ungaria și a partidului neo-nazist Hrisi Avgi (Zorii Aurii) în Grecia sau recenta ieșire anti-semită a lui Marton Gyongyosi în cadrul Parlamentului Ungariei demonstrează că spectrul extremismului, xenofobiei și naționalismului radical reprezintă încă o sursă de îngrijorare. Toate aceste manifestări sunt incompatibile cu angajamentul față de valorile civice democratice precum toleranța, pluralismul, anti-extremismul. În acest context, cea mai recentă campanie electorală din România ne-a oferit oportunitatea de a monitoriza spațiul public și de a verifica în ce măsură candidații promovează mesaje care neagă valorile menționate anterior.

Manifestările fasciste, xenofobe și rasiste sunt incriminate în România prin Ordonanța nr. 31/2002, modificată și aprobată prin legea nr. 107/2006. Însă mesajele prin care se neagă valorile pluralismului și ale toleranței în raport cu un alter diferit din punct de vedere al apartenenței etnice, naționale sau religioase pot lua forme diverse, care eludează categoriile juridice rigide consacrate la nivelul legislației. Din aceste motive, termenul de populism naționalist oferă posibilitatea de a surprinde o paletă mult mai diversă de manifestări care au în comun ideea existenței unui grup sau a unei entități externe care prezintă pericol pentru popor. După cum se va explica în cele ce urmează, această perspectivă rămâne fidelă concepției conform căreia populismul se bazează pe antagonismul dintre popor și niște inamici imaginați, însă restrânge categoria inamicilor la grupurile, persoanele sau entitățile a căror caracteristică definitorie este tocmai diferența etnică, națională sau religioasă în raport cu poporul.

Analiza întreprinsă în cadrul acestui studiu nu a vizat doar mesajele emise de aspiranții la funcția de parlamentar, ci și pe cele exprimate de alte categorii de membri ai partidelor politice. Atât liderii, cât și simplitii reprezentanți cu un grad ridicat de notorietate sunt autorii unei viziuni despre realitatea socială și politică care are potențialul de a mobiliza electoratul. Mai mult, reprezentarea partidului în spațiul public se construiește și prin aportul celor care nu au statutul de candidați, dar care sunt asociați în mod direct cu respectivul partid. Un alt element de reprezentare a partidelor politice asupra căruia am insistat este constituit de programele politice. Deși pe ansamblu campania electorală nu a avut un caracter programatic pronunțat, după cum se va observa, în unele situații, programele partidelor politice completează mesajele individuale cu caracter populist-naționalist și oferă oportunitatea unor observații suplimentare în legătură cu acestea.

2. Populisme sau populism?

Literatura științifică dedicată fenomenului populist manifestă un grad înalt de eterogenitate în ceea ce privește conceptul de populism și tipologia fenomenelor populiste. Astfel, nu se poate vorbi despre o definiție unanim acceptată a populismului. Mai mult, diversitatea termenilor utilizați în catalogarea populismelor este adesea confuză iar stabilirea unor granițe clare între multiplele categorii de populism este un demers dificil din cauza lipsei unui consens între cercetători. Populism radical de dreapta, populism de dreapta, populism de extremă dreapta, populism național, naționalism populist, populism de excluziune (exclusionary populism), populism xenofob, etno-naționalism, etno-populism, populism nativist sunt doar câțiva din termenii pe care diverși cercetători îi utilizează pentru a se referi la aceeași realitate.

Un alt factor care contribuie la confuzia legată de tipologia populismelor îl reprezintă atitudinile care, deși la prima vedere ar putea fi caracterizate ca fiind specifice dreptei radicale, se manifestă în anumite contexte și la nivelul partidelor de centru sau de stânga. Retorica protecționistă și anti-imigrație a lui François Hollande din timpul campaniei electorale constituie un argument în acest sens. Mai mult, criza economică din Grecia a alimentat sentimente anti-europene și xenofobe manifestate chiar și la nivelul partidului de stânga Syriza. O parte din mesaje politice exprimate în România cu ocazia suspendării președintelui în 2012 au relevat de asemenea atitudini anti-europene sau germanofobe, din partea unor reprezentanți ai partidelor mainstream.

Cum se va argumenta în cele ce urmează, trăsătura specifică a populismului constă în exprimarea unui clivaj sau a unei relații antagonice între popor și „ceilalți” (alter). Or specificul abordării noastre constă în analiza manifestărilor populiste ce recurg la construcția simbolică a poporului și a alterului prin mesaje cu caracter naționalist sau xenofob, indiferent dacă acestea își au sursa în spectrul politic de dreapta sau de stânga.

3. Conceptualizarea populismului

În literatura academică nu există un consens privind noțiunea de populism. Ghiță Ionescu și Ernest Gellner² explorează diferite variante de lucru care încearcă să definească cu acuratețe

---

² Ionescu, Ghita & Gellner, Ernest. 1969. Introduction. In *Populism – Its Meanings and National Characteristics*, edited by G. Ionescu and E. Gellner. London: Weidenfeld and Nicolson.

populismul. Prima dintre aceste variante o reprezintă abordarea populismului ca o ideologie, o mentalitate recurentă ce apare în diferite contexte geografice și istorice ca rezultat al unor situații sociale speciale în care clasa de mijloc fie lipsește, fie nu este consolidată. O a doua abordare explorează posibilitatea de a defini populismul în termenii psihologiei politice. Cu toate că este luată în calcul și definirea populismului ca un fenomen subsumat naționalismului, socialismului sau agrarianismului, cei doi autori nu reușesc să formuleze o definiție clară a populismului.

Încercările altor autori de a defini populismul s-au concretizat în formularea unor tipologii ale acestui fenomen sau în inventarierea trăsăturilor pe care le manifestă populismul în diferite contexte geografice și istorice. Însă nici acest tip de demers nu contribuie la explicitarea noțiunii și la evidențierea unui nucleu comun tuturor tipurilor de populism investigate.

Panizza³ încearcă să evidențieze esența populismului, susținând că acesta reprezintă un fenomen al comunicării politice prin care se încearcă sacralizarea, idolatrizarea poporului. În același timp, populismul reprezintă un „anti-fenomen”, o manifestare ce capătă sens și formă doar prin contestarea sau negarea unei ordini existente.

Mény și Surel⁴ reduc numărul caracteristicilor centrale ale populismului la trei tipuri de atitudini pe care cei care practică populismul le exprimă: poporul este de o importanță covârșitoare, punându-se accent pe un sentiment al comunității și al unității; poporul a fost sau este trădat de către o elită coruptă; primatul poporului asupra politicii trebuie restabilit. Referindu-se la această descriere, Taggart⁵ este de acord cu două dintre elementele enunțate de Mény și Surel. Primul dintre acestea este reprezentat de importanța poporului, din moment ce populiștii se identifică cu o comunitate idealizată căreia îi aparțin. Al doilea element central al populismului este antagonismul, exprimat însă nu doar față de o elită coruptă, ci față de o categorie mai generală, un „alter” construit, individualizat în funcție de context printr-o elită coruptă, o anumită categorie socială, o etnie, etc. Taggart mai adaugă două caracteristici populismului: ostilitatea față de politica reprezentativă, percepută de populiști ca o modalitate de a „fura” de la popor și condiția necesară a populismului, respectiv atmosfera de criză.

---

³ Panizza, Francisco, ed. 2005. *Populism and the Mirror of Democracy*. London, New York: Verso.

⁴ Mény, Yves and Yves Surel. 2002. The Constitutive Ambiguity of Populism. In *Democracies and the Populist Challenge*, edited by Y. Mény and Y. Surel. New York: Palgrave.

⁵ Taggart, Paul. 2003. *The Populist Turn in the Politics of the New Europe*, paper presented at the 8th Biannual International Conference of the European Union Studies Association conference, Nashville, 27-29 Martie

Mudde⁶ reduce și mai mult definiția populismului, limitând-o la două elemente: poporul și „celălalt” sau alterul construit. Astfel, cercetătorul concepe populismul ca o ideologie care consideră societatea separată, în mod fundamental, în două grupuri omogene și antagonice: poporul pur versus elita coruptă. Mai mult, ideologia populistă argumentează că politica trebuie să fie o expresie a voinței generale a poporului.

Așadar există un consens academic cu privire la două elemente centrale ale populismului: atenția specială acordată poporului și antagonismul dintre acest popor și un „alter”.

4. Cadru metodologic, indicatori

Numitorul comun al perspectivelor teoretice care descriu populismul este reprezentat de accentuarea de către populiști a unor clivaje sociale existente între popor și un „alter” construit. Asocierea cu un grup și distanțarea de un alt grup este o condiție necesară a construirii identității. Identitatea este consolidată prin accentuarea trăsăturilor pozitive ale grupului de apartenență și denunțarea caracteristicilor negative ale grupului antagonist, ceea ce duce adesea la discriminare și conflict. Worsely a subliniat că populismul se manifestă adesea în situațiile în care există un conflict între popor și lumea exterioară sau alterul. Pe aceeași linie, Canovan susține că noțiunea de popor capătă sens doar printr-un contrast între acesta și o altă entitate. Acest fenomen este intitulat de către Knight „dihotomizarea poporului”. De asemenea, Panizza accentuează că populismul nu depinde doar de un simț al omogenității interne, ci și de o componentă exterioară, o eterogenitate amenințătoare împotriva căreia se construiește identitatea. În completarea acestei dihotomii popor versus ceilalți, populiștii manifestă o viziune maniheistă conform căreia lumea este divizată între bine și rău.

Modul în care populiștii definesc poporul căruia i se adresează este important întrucât imaginarea unei comunități omogene, nediferențiate permite excluderea în mod eliberat a alterului. Populiștii se pot referi la popor ca la o întreagă populație a țării sau la o fracțiune din aceasta. Invocarea unor particularități etnice, religioase, culturale sau a unor episoade istorice servește la consolidarea identității poporului. În același timp este posibil ca în discursul populist

---

⁶Mudde, Cas. 2004. *The Populist Zeitgeist. Government and Opposition*, pp. 541-563, doi:10.1111/j.1477-7053.2004.00135.x.

trăsăturile poporului să rămână vagi sau nespecificate, în timp ce trăsăturile grupului extern sunt descrise foarte clar și explicit.⁷ Astfel, grupul interior este definit ex negativo, ca o imagine în oglindă a grupurilor externe.

Accentuarea sentimentului de unitate a poporului se poate reflecta în discursul populist prin crearea unei imagini a țării ca „cetate asediată”. Astfel se invocă amenințările la adresa integrității teritoriale sau economiei naționale, care au ca sursă grupuri sau entități externe. În același scop populiștii pot susține că soluția la problemele pe care le întâmpină societatea este foarte simplă și că ea ține exclusiv de voința și resursele poporului, argumentând astfel în favoarea unei forme de izolaționism pe plan extern.

Fiecare grupare populistă are propria listă de inamici, în funcție de contextul național și particularitățile ideologice: reprezentanți ai altor state, imigranți, capitaliști, companii transnaționale, minorități etnice sau orice alt grup minoritar suspectat că beneficiază de condiții speciale. Cas Mudde propune o tipologie a „inamicilor poporului” după cum urmează:

a. Inamicii din interiorul națiunii și al statului: elite autohtone compuse din actori politici, economici, culturali care, deși aparțin grupului etnic majoritar, trădează interesele poporului. O categorie antagonistă aparte care trebuie menționată este reprezentată de minoritățile sexuale. Deși apartenența acestora la națiunea și statul imaginate de populiști este de necontestat, această categorie este percepută ca o anormalitate biologică și socială care sfidează normele de conduită și reprezintă o amenințare la adresa supraviețuirii națiunii.

b. Inamicii din afara națiunii, dar din interiorul statului: inamicul clasic este minoritatea etnică. Populiștii se declară împotriva organizării civice sau politice a unei minorități etnice și revendicărilor pe care aceasta le formulează cu privire la anumite drepturi sau mecanisme de protecție. Discursul populist poate exprima de asemenea o preferință de tip național, prin care minorităților etnice li se permite șederea pe teritoriul național doar dacă acceptă dominația grupului majoritar. Încetarea activității unor organizații ale minorităților poate reprezenta de asemenea o revendicare de tip populist.

---

⁷ Mudde, Cas. 2007. *Populist Radical Right Parties in Europe*, Cambridge University Press, New York, pp. 11-24.

c. Inamicii din interiorul națiunii, dar din afara statului: persoane care, deși aparțin grupului majoritar, au ales să emigreze. Este o categorie rar întâlnită căreia i se atribuie aceleași defecte ca și inamicilor din interiorul națiunii și al statului. Principala acuzație exprimată cu privire la această categorie este atitudinea ipocrită și lașă: emigranții au ales să părăsească teritoriul național în momentele cele mai dificile doar pentru a obține beneficii materiale și nu împărtășesc experiențele poporului căruia populației i se adresează.

d. Inamicii din afara națiunii și a statului : state vecine, foști ocupanți, organizații internaționale ca UE și ONU. Pentru populații lumea exterioară este un loc ostil, scena unor conspirații împotriva propriului stat și popor. Trecutul istoric poate alimenta aceste percepții, o temă des întâlnită fiind reprezentată de tentativele iredentiste. Însă miza unui discurs populist orientat împotriva acestei categorii de inamici nu este strict teritorială, ci poate fi și economică sau culturală.

O atenție specială trebuie acordată Uniunii Europene ca inamic imaginat în discursul populist manifestat pe continentul european. Odată cu adoptarea Tratatului de la Maastricht (1992), liderii populiști au început să catalogheze Uniunea drept „un for supranațional intruziv”, „structură centralistă”, „organizație care limitează suveranitatea națională”, „Uniunea Sovietică a Europei”, etc.⁸

Conform lui Kopecky și Mudde⁹, pozițiile în raport cu Uniunea Europeană pot fi structurate pe două dimensiuni: suport difuz și suport specific. Suportul difuz se referă la acordul exprimat în legătură cu principiile fundamentale ale integrării europene: piața comună, suveranitatea cumulată, libertatea de circulație etc. Pe această dimensiune se disting două tipuri de poziții: eurofilia și eurofobia. Suportul specific se referă la convingerea că la momentul actual, proiectul european reprezintă o construcție sincronizată cu principiile care au stat la baza lui și că direcțiile actuale ale Uniunii Europene sunt corecte, în funcție de această dimensiune distingându-se euro-optimismul și euro-pesimismul. Pe baza acestor două dimensiuni se pot distinge patru tipuri de poziții: euro-entuziasm, euro-pragmatism, euro-scepticism și euro-

---

⁸ Mudde, Cas. 2007. *Populist Radical Right Parties in Europe*, op. cit., pp. 159-160.

⁹ Kopecký, Petr & Mudde, Cas (2000) “The two sides of Euroscepticism: party positions on European integration in East Central Europe”, *European Union Politics* 3(3): 297–326

respingere. Deși o varietate de discursuri populiste se pot regăsi în oricare dintre cele patru categorii, vasta majoritate a populiștilor sunt cel puțin euro-pesimiști.¹⁰

Astfel, analiza mesajelor populist-naționaliste a fost efectuată pe următoarele direcții:

- trăsăturile atribuite poporului român și României,
- incidența unor teme în discursul politicianilor,
- categoriile de inamici vizate de către emițători,
- atitudinea politicianilor față de anumite teme de interes național,
- atitudinea exprimată în raport cu entități, grupuri sau persoane „străine” și luările de poziție față de Uniunea Europeană.

Fiecare dintre acești indicatori au fost detaliați pe baza observațiilor preliminare privind particularitățile dezbaterilor politice din România și specificul cultural național. Astfel, trăsăturile atribuite poporului român au inclus apartenența religioasă creștină și ortodoxă, originea tracă, dacă și latină a națiunii române, poziția de victimă a poporului român în raport cu marile puteri sau statutul de națiune asuprită. Printre trăsăturile ce pot fi atribuite României și care au potențialul de a indica poziția populist-naționalistă a emițătorului se regăsesc statutul de colonie, țară „de mâna a doua”, țară periferică, țară vândută străinilor.

Temele care ar indica un discurs populist-naționalist sunt: învinuirea unor entități externe pentru dificultățile economice ale României (FMI, Banca Mondială, SUA, Uniunea Europeană, Germania, Grecia, Rusia, băncile internaționale, filiale ale băncilor străine, masoneria, grupul Bilderberg, oculta mondială, finanța evreiască, companii trans-naționale, elita de pe Wall-Street); respingerea ajutoarelor financiare internaționale sau europene; integritatea teritorială a României; interferența abuzivă a Uniunii Europene în treburile interne ale României / încălcarea de către UE a suveranității naționale; necesitatea dizolvării unor organizații sau partide etnice din România; contribuția decisivă a romilor la deteriorarea imaginii externe a României.

---

¹⁰ Mudde, Cas. 2007, op. cit, pp. 160-161.

Cercetarea a monitorizat atitudinea politicianilor în raport cu teme ca acordurile cu FMI, mecanismele și programele europene de ajutor financiar, drepturile minorităților etnice, sexuale sau religioase, Mecanismul de Verificare și Cooperare, privatizarea companiilor de stat, dependența energetică de furnizori externi. De asemenea, analiza atitudinilor manifestate față de anumite minorități - evrei, romi, maghiari, arabi, homosexuali, state - Germania, Olanda, Statele Unite ale Americii, Ungaria, Rusia, organizații - Uniunea Europeană, Fondul Monetar Internațional, Banca Mondială, persoane – Jose Manuel Barroso, Angela Merkel, Mark Gittenstein, Viviane Reeding.

Trebuie menționat că regăsirea izolată a acestor indicatori într-un anumit discurs nu presupune în mod obligatoriu că avem de a face cu un mesaj populist-naționalist. Spre exemplu, atitudinea critică în raport cu dependența energetică a unei țări față de furnizori externi este justificată. Autonomia energetică este un factor prin care securitatea economică a unei societăți se consolidează. Însă dacă o astfel de atitudine este asociată cu alte mărci, precum statutul de colonie a țării respective și existența unor forțe externe care doresc extorcarea resurselor naturale, mesajul transmis devine în mod clar unul populist-naționalist. În consecință, analiza noastră a încercat să surprindă în același mesaj cât mai multe indicii care sa probeze populismul-naționalist. În unele cazuri s-a recurs la verificarea mai multor declarații aparținând aceluiași actor pentru a se constata cu acuratețe caracterul mesajului emis de către acesta.

5. Programe politice

Analiza programelor politice a vizat Uniunea Social-Liberală, Alianța România Dreaptă, Partidul Poporului Dan Diaconescu și Partidul România Mare. Primele două formațiuni nu se regăsesc în această secțiune întrucât, în urma analizei, s-a constatat că pozițiile populist-naționaliste nu au fost exprimate la nivel programatic de către USL și ARD. Se va observa în schimb că în programele PPDD-ului și PRM-ului sunt identificați diferiți indicatori ai populismului naționalist și că acestea prezintă numeroase trăsături comune.

PPDD

Partidul Poporului Dan Diaconescu a exprimat în această campanie cea mai pronunțată formă de populism. O parte din programul său a fost elaborat de către Dan Diaconescu în cadrul unei emisiuni transmise de către OTV în luna martie a acestui an, preluând sugestiile transmise

de telespectatori în direct și incluzându-le printre celelalte puncte ale programului. În conformitate cu acest document, poporul este opus unei palete foarte diverse de entități și grupuri, însă vor fi luate în considerare doar acele elemente care prezintă interes din perspectiva tipului de mesaj populist pe care ne-am propus să îl analizăm.

Unul dintre cele 100 de puncte ale programului lansat de PPDD¹¹ se referă la înființarea Companiei Nationale de Administrare a Averilor României, care ar avea sarcina de a gestiona centrala nucleară, hidrocentralele, minele, clădirile RAPPs și resursele naturale precum gazele și aurul. În cadrul aceluiași punct se propune impozitarea cu 10% a venitului, justificarea acestei măsuri făcând trimitere la impozitul prea mic pe care statul român îl colectează de la francezii care dețin compania Renault. În același registru, menționarea viramentelor din România către companiile off-shore servește ca justificare pentru aplicarea unei suprataxe de 25% pe acestea. Existența acestor companii reprezintă o preocupare serioasă pentru PPDD, specificându-se la același punct, cu titlu de exemplu, că o companie cu profituri anuale semnificative care virează către un consultant off-shore cea mai mare parte din profitul anual eludează o contribuție fiscală semnificativă care ar putea să alimenteze bugetul public al României. Se promovează astfel ideea că avuția națională este dependentă de aplicarea unor tratamente speciale companiilor străine care își dirijează în afara granițelor veniturile obținute pe teritoriul României. O altă metodă de creștere a bugetului public, menționată la punctul 78, este reprezentată de suprataxarea companiilor care aduc din străinătate marfa care se produce și în România.

Companiile străine fac obiectul mesajului populist transmis de către PPDD și la punctul 21 al aceluiași program care face referire la recuperarea averilor țării, acestea incluzând o serie de companii naționale privatizate precum Petrom, Romtelecom, Sidex și băncile, dar și resursele naturale înstrăinate. Conform declarațiilor făcute de Dan Diaconescu în cadrul emisiunii în care s-a elaborat acest program, responsabilitatea pentru furtul acestor resurse este atribuită fie austriecilor, canadienilor, grecilor, indienilor, francezilor și companiilor străine precum EON sau Enel, fie partidelor aflate la guvernare în ultimii 22 de ani.

Recuperarea resurselor României de la puteri străine re apare ca o temă și la punctele 26, 27 și 56 din program, în care se propune colectarea datoriei istorice de 19 miliarde de Euro pe

---

¹¹ <http://www.partidul.poporului.ro/content/iata-cele-100-de-puncte-ale-noii-revolutii-partidului-poporului-dan-diaconescu>

care statul german o are față de România și a patrimoniului de 4 miliarde de euro al Fundației „Gojdu” de la statul ungar, precum și recuperarea tezaurului românesc din Rusia. La punctul 40 se prevede naționalizarea de urgență a fondurilor private de pensii, argumentându-se că în acest mod aproximativ 3 miliarde de euro se vor întoarce în țară. Punctele 72 și 73 reiterează măsurile de recuperare a „creanțelor externe pe care România le avea de luat înapoi după 1990” și a zonei din largul Insulei Șerpilor „dată de USL și PDL firmei Sterling”. De asemenea este inclusă și propunerea ca gazele de șist de pe teritoriul României să fie exploatate de către statul român.

Mesajele menționate își regăsesc în programul PPDD-ului o justificare economică. Imaginea principală promovată prin intermediul acestora sugerează că soluția prosperității României este în mod direct legată de „străinătate”, categorie care include deopotrivă companii externe care administrează resursele României, state care au datorii istorice față de România sau societăți a căror activitate are ca efect dirijarea resurselor financiare în afara granițelor. Asociată acestei imagini regăsim ideea că beneficiile pe care aceste entități le realizează în cadrul relației cu România aparțin de drept statului român. Trebuie menționat însă că programul PPDD este contradictoriu în ceea ce privește atitudinea exprimată față de mediul extern. Se regăsesc în același document propuneri de numire în diverse funcții a unor cetățeni străini. Astfel, vameșii de la granițele țării ar trebui să fie finlandezi, noul procuror general al României e de dorit să provină din Statele Unite iar pentru funcția de șef al Fiscului este propus un german. De asemenea, două proiecte mari de infrastructură, respectiv construcția unui port la Marea Neagră și a unui aeroport ar necesita susținerea unor parteneri externi.

Penultimul punct al programului prevede „ridicarea interdicției de a vorbi despre Mareșalul Antonescu”. Inclusă și aceasta în document ca urmare a sugestiilor unui telespectator, propunerea, conform declarațiilor făcute de Dan Diaconescu în emisiunea din martie, ar permite astfel discuția liberă despre Ion Antonescu, „un erou controversat”, „cu bune și cu rele”. În realitatea, ordonanța nr. 31/2002 nu interzice discuțiile despre mareșal, ci promovarea cultului criminalilor de război și al persoanelor vinovate de crime împotriva păcii și omenirii. Ion Antonescu, unul dintre responsabilii principali pentru Holocaustul din România, în urma unei sentințe judecătorești din 1946, reconfirmate după 1990 de instanțele românești, face parte din această categorie de persoane.

PRM

Pe 4 octombrie 2012, cu aproximativ o lună înainte de startul campaniei electorale, pe blogul președintelui PRM, Corneliu Vadim Tudor și pe pagina sa de facebook este publicat un document intitulat „Programul PRM 2012-2016 pentru scoaterea românilor din criza economică”. O parte semnificativă a acestui document se aseamănă cu programul politic al PPDD-ului.

Prima temă relevantă exprimată de acest program se referă la „înstrăinarea celor mai rentabile ramuri și obiective economice, reducându-se drastic avuția națională în favoarea intereselor străine sau personale, îndatorarea gravă a țării la FMI, ceea ce a condus la sărăcia populației și transformarea României într-o adevărată colonie”. În consecință, propunerea PRM militează pentru ieșirea din criză prin folosirea altor surse decât cele dictate de FMI. Referirea la mediul extern are în cazul de față misiunea de a contura o imagine a României ca victimă a acaparării resurselor naționale de către forțe externe, nespecificate. Mai mult, populația săracă este și ea victima unui inamic extern, FMI-ul fiind conceput ca o organizație internațională ale cărei acțiuni determină sărăcirea românilor și statutul de colonie al țării.

Comaniile străine reprezintă, ca și în cazul programului PPDD-ului, un punct de interes. Astfel, Mugur Isărescu și Adrian Năstase sunt acuzați că ar fi acordat facilități companiilor Erikson și Rompetrol, „politică anti-națională care a avut ca rezultat îndatorarea României la organismele financiare internaționale și băncile străine”. În cadrul acestor mesaje, România devine simplul depozitar al resurselor pe care le exploatează străinul cotropitor.

Tema exploatării de către străini este prezentă și în ceea ce privește politica externă, în conjuncție cu clișee anti-americane. Se argumentează pentru retragerea trupelor române din Irak și Afganistan, justificându-se că aceste conflicte sunt întreținute de către grupuri de interese din SUA și din alte state care urmăresc acapararea imenselor bogății naturale ale țărilor ocupate.

Programul PRM propune și măsuri mai concrete, menite să reducă ingerința nefastă a străinilor în economia națională, propunând interzicerea prin lege a vânzării terenurilor către cetățenii altor state, cu excepția celor din Uniunea Europeană și numai în condițiile respectării legislației europene. Simbolistica pământului roditor din România și tema exploatării insuficiente a întregului său potențial, atractiv pentru forțele externe, este în continuare nuanțată de o

propunere care vizează obligativitatea prin lege ca ponderea produselor agricole românești comercializate pe piața românească să fie de cel puțin 50% și adoptarea unei legi de funcționare a hipermarketurilor prin care acestea să fie cointeresate de achiziția și comercializarea mărfurilor românești.

6. Mesaje individuale

Resursele naționale și forțele străine

De departe, cele mai frecvente mesaje relevante în studiul de față se referă la resursele României și la modul în care diverși actori externi încearcă să le exploateze, în detrimentul poporului român.

Spre exemplu, în legătură cu motivația pentru care Elena Udrea candidează la Roman, Gheorghe Funar invocă susținerea de care aceasta beneficiază din parte firmei Chevron. Se invocă informații conform cărora guvernul Boc a adoptat o hotărâre prin care s-au dat firmei Chevron 300.000 de hectare pentru exploatarea gazelor de șist prin fracturare hidrofractură. Se mai adaugă că există o modificare a legii minelor, o lege numită de Funar „legea pentru exproprierea românilor din România”, în urma căreia românii își vor pierde proprietatea în favoarea titularilor licențelor de exploatare a resurselor minerale. Se subliniază astfel faptul că anumiți politicieni complotează cu străinii din afara țării pentru a permite companiilor internaționale să exploateze pământurile românești și să diminueze bunurile colective ale românilor.

Mădălin Voicu (PSD) face de asemenea apel la tema vânzării țării, susținând că „țara, populația, interesele, absolut tot ceea ce a fost de dat a fost dat de către Băsescu altora, tot ceea ce ne aparținea nouă”. Se desprinde astfel ideea complotului politicianilor susținuți de către străini, care transformă România românilor într-un bun al altora, privându-i pe aceștia de ce le aparține, un obiect al dorințelor străinilor, fragmentat de aceștia după bunul lor plac.

Ion Dragnea (PSD) face referiri la bogățiile României și mai ales la potențialul agricol, care face posibil ca România să asigure hrană pentru 80 de milioane de oameni. În același context, Dragnea blamează practica importului de fructe și legume otrăvite pe care le consumăm

„noi și copiii noștri”. Imaginea străinului se înfățișează ca un furnizor al răului, produsele pe care străinii le comercializează având efecte distrugătoare asupra românilor.

Între pozițiile exprimate prin intermediul aparițiilor televizate ale membrilor Partidului România Mare și programul politic al acestuia există o legătură directă. Înstrăinarea resurselor și activelor naționale îl preocupă pe Corneliu Vadim Tudor, susținând ideea exprimată și de către PPDD privind înființarea unei entități care să administreze patrimoniul de stat. Liderul PRM lansează ideea că țara a ajuns o colonie străină. Referindu-se la viitoarea activitate a Parlamentului României, Vadim afirmă ca vor fi legiferate demersurile anti-naționale susținute de PDL, PSD, PNL, PNTCD, UDMR și reîmpărțirea teritorială a României sau vinderea resurselor minerale și energetice vor reprezenta, conform europarlamentarului, preocupări importante, realizabile prin intermediul modificării Constituției. Aceleași declarații fac referire la poziția PRM împotriva acestor inițiative și la eforturile pe care acesta le va depune pentru păstrarea în forma actuală a articolului din Constituție privind caracterul național, suveran, independent și unitar al statului român.

În aceeași intervenție, președintele Partidului România Mare propune modificarea modului de abordare a relațiilor cu toate instituțiile și organizațiile internaționale, invocând principiile egalității, echității și respectului reciproc, sugerând astfel poziția inferioară pe care o ocupă România în raport cu actorii externi.

Ca și Corneliu Vadim Tudor, candidatul PRM Dan Dumitru Zamfirescu reia teza scurgerii resurselor naționale în afara țării, subliniind că la ora actuală „se face un export de venit național” și propune naționalizarea companiilor mari prin crearea unui sector strategic. În același registru este inclusă și declarația lui Dan Diaconescu care afirmă că Ponta „A vândut gazul ieftin la străini”.

Emil Streinu, un alt candidat PRM, recurge de asemenea la tema înstrăinării bogățiilor naturale, afirmând că românul este „slugă în propria țară, deposedat de ceea ce înseamnă o economie națională”. Constatând că bogățiile naturale sunt vândute în totalitate, acesta invoca pericolul ca Ministerul Apărării Naționale să ajungă în curând un instrument de protejare a străinilor. Mai mult, criteriul în funcție de care Emil Străinu evaluează competența oamenilor din fruntea statului este „spiritul patriotic și național” precum și dorința de a conserva identitatea

națională a României. Apartenența la Uniunea Europeană este prezentată ca un fapt pozitiv, însă Emil Streinu subliniază că „noi nu ne ploconim în fața străinătății”, manifestând astfel atât la nivel ideatic, cât și expresiv mitul neatârării României. Același candidat al PRM preia și teza cetății asediate, susținând că „se caută federalizarea, enclavizarea, spargerea ființei naționale și trebuie scris în constituție că în cadrul UE, menținerea status-quo-ului teritorial național, unic, inalienabil și indivizibil”. Ulterior, Emil Streinu se referă la faptul că amenințările la care România este supusă iau forma unor fenomene geo-climaterice provocate de forțele străine.

Vlad Hoge, fost parlamentar și membru PRM, însă prezent în calitate de candidat al PPDD, invocă într-un clip electoral situația economică dezastruoasă a României: “Nu se mai produce nimic, nu se mai cumpără nimic, nu se mai vinde nimic. Cu excepția țării, țară vândută la preț foarte ieftin de către cei care au condus-o 22 de ani”. Într-o altă transmisie televizată, Vlad Hoge susține: „Eu rămân un om politic naționalist și nu m-am dezis niciodată de valorile naționale ale poporului român, de valorile fundamentale care sunt Dumnezeu, națiunea și familia, sunt un om de stânga atașat de păturile sărace”.

România și Europa

Majoritatea mesajelor privind relația cu Uniunea Europeană indică intenția candidaților de a sublinia caracterul suveran al statului și poporului român. De cele mai multe ori, aceste mesaje sunt asociate unei intervenții externe în favoarea lui Traian Băsescu și a membrilor Partidului Democrat Liberal. Astfel, în legătură cu posibilitatea ca președintele României să refuze numirea unui premier de la USL, Victor Ponta subliniază necesitatea stabilității și menționează că „nimeni din afară nu va mai sprijini o asemenea soluție”. „Afară”, devine în acest context, un reflex stereotip care are rolul de a reitera ideea că actorii europeni s-au implicat în politica internă a României în timpul procedurii de suspendare a lui Traian Băsescu.

Pe aceeași direcție, Crin Antonescu susține că e posibil ca „voci, mai puține decât în vară, să sară în apărarea lui Traian Băsescu” după alegerile parlamentare, însă subliniază că votul cetățenilor români este o chestiune „strict și exclusiv a României în care nimeni nu se poate amesteca...Dacă aceasta este regula democratică în toate constituțiile UE, este limpede că România nu poate fi condamnată că vrea un prieten de-al lui Băsescu nerespectarea ei”. Posibila

ingerință a unor entități externe care, în ciuda votului popular, s-ar putea să susțină proiectele politice ale lui Traian Băsescu, trădează ignorarea regulilor democrației. Într-o altă intervenție, poziția față de „prieteni” lui Băsescu devine mai nuanțată, Antonescu propunând ca Angela Merkel să „îl ia și să îi dea o bucățică de pământ să se joace.” Relu Fenechiu (PNL) se plasează pe o poziție similară, îndemnându-i pe americani și pe Angela Merkel „să vină, să îl ia, să plece cu el acasă”. Contrastul dintre voința populară și poziția unor actori externi este reluată de președintele PNL, care susține într-o altă emisiune că „nimeni nu va pune la îndoială acțiunile USL-ului, ale guvernului și ale prim-ministrului pentru că ele vor fi bazate pe voința poporului, exprimată prin vot”.

Un alt tip de poziții exprimate față de Europa vizează încercările unor actori politici autohtoni de a explica presupusa susținere de care se bucură Traian Băsescu din partea liderilor europeni. Conform unui reprezentant al PSD, Traian Băsescu „ne amenință cu Europa”, prin minciună. Mihăiță Calimente (PNL) susține că motivul pentru care Angela Merkel și europenii îl iubesc pe președintele României este „că a făcut țara preș în fața Europei”. Inferioritatea și obediența României pe plan internațional revine astfel ca efect asociat rolului nefast al lui Traian Băsescu. Complexul inferiorității este exprimat și de Mădălin Voicu, care se întreabă retoric despre Jose Manuel Barroso: „Cine e până la urmă?”, susținând că „nu poate să vină să ne dea la poponeață într-una că nu sunt prostul nimănui, eu românul”. Intruziunea repetată a președintelui Comisiei Europene este înfățișată astfel ca o acțiune de subminare a integrității morale a românilor.

Ideea inferiorității României față de alte state sau față de Uniunea Europeană, precum și a ingerinței externe, este prezentă și în discursul lui Cătălin Croitoru, care se referă la dorința USL-ului de a crea o „Românie puternică, în care românii să își recâștige demnitatea care a fost grav încălcată în picioare, în care românii și România să fie o voce puternică, așa cum merită, în cadrul UE, să nu mai fie nevoie de nicio intervenție sau compromisuri”.

Un alt mijloc prin care se subliniază necesitatea unei poziții egale a României printre celelalte state membre ale Uniunii Europene este îndemnul la conștientizarea drepturilor și obligațiilor depline pe care le are statul român. În acest sens, Octavian Bot (PNL) afirmă „mergi cu demnitate, nu te duci cu capul plecat și cu mâna întinsă. Nu stai ca ruda săracă să vezi prin ușa întredeschisă dacă poți să iei niște firmituri”. Aceeași idee este preluată de către Liliana Mincă

(UNPR), care susține că „nu trebuie să fim tratați ca ruda săracă. România este o țară extraordinar de frumoasă, extraordinar de bogată”.

Uniunea Europeană este percepută și ca spațiu de manifestare a acțiunilor anti-românești întreprinse de rivalii politici interni. Astfel, Mariana Câmpeanu (PNL) îi reproșează Sulfinei Barbu (ARD) că partidul său a acționat în UE împotriva României, „bătându-și joc față de șapte milioane și jumătate de români”. Subminarea voinței populare este în acest mod asociată Uniunii Europene și se desfășoară sub forma unor acțiuni întreprinse la nivelul acesteia.

Tema intervenției europene împotriva suveranității României și românilor este prezentă și în mesajele emise de Mihai Sturzu (PSD). Acesta induce ideea că deja se negociază, “în niște sfere înalte, europene și românești, destinul țării noastre, înainte ca românii, oamenii, poporul să își spună opinia prin vot”. Astfel, voința populară este ignorată, accentuându-se imposibilitatea ca poporul să își decidă propria soartă, sugerându-se că românii sunt victimele unui control planificat “afară”.

Un capitol aparte îl ocupă atitudinile exprimate de către politicienii români în raport cu Partidul Popular European. Există mesaje care sugerează că această familie politică europeană devine un subiect în dezbaterile politice interne, însă statutul PPE-ului ca țintă a criticilor este problematic. Pe de o parte, PPE-ul poate fi asociat cu o forță politică europeană sau cu persoane ca Angela Merkel și Jose Manuel Barroso. Însă apartenența PDL-ului la acest grup politic plasează PPE-ul la intersecția dintre inamicii externi și cei interni.

Partidul Popular European este perceput ca o amenințare de către Crin Antonescu, afirmând cu privire la președintele României că nu l-ar critica, „cu condiția să aibă garanția că s-a bătut acolo pentru interesele României și nu pentru interesele PPE-ului”. Mădălin Voicu (PSD) afirmă despre Traian Băsescu și această formațiune politică: „el e parte din ceea ce se cheamă PPE, frații lui, nu sunt din România, sunt din afară, adică Partidul Popular European are niște greutăți, niște valențe, și noi ne mirăm de ce țara este datoare, de ce este implicată în niște neajunsuri sau conflicte sociale, economice și așa mai departe”. Autorul acestui mesaj subliniază relația apropiată dintre președintele României și niște actori “din afară”, pe care îi asociază cu dificultățile socio-economice prin care trece România.

FMI

Nu orice declarație critică la adresa FMI poate fi interpretată în cheia naționalismului. Spre exemplu, Rodin Traicu (PSD) lansează o astfel de critică din perspectiva calendarului pe care organizația internațională dorește să-l impună pentru declanșarea de către România a procesului de recrutare a managerilor privați în companiile de stat și decalajul dintre acest calendar și cel al acordării de ajutoare financiare. Însă candidatul PNL Ioan Ghișe face referire la FMI ca una dintre structurile instituționale care impune „noua ordine mondială”. Sintagma „noua ordine mondială” reprezintă piesa centrală a numeroaselor teorii ale conspirației care susțin că organizații mondiale secrete intenționează să exercite un control abuziv asupra lumii și să modifice aranjamentele instituționale existente. Ghișe atribuie FMI-ului vina pentru incapacitatea guvernului de a reîntregi pensiile unei categorii de oameni, subliniind relația antagonică dintre o parte vulnerabilă a poporului și organizația internațională. Mai mult, în cadrul aceleiași declarații, Ghișe menționează că impunerea din exterior a unor soluții precum „privatizarea, lichidările, distrugerile de industrii strategice, vânzările unor obiective cheie și multe alte lucruri asemănătoare i se par atentate la ființa națională a României”. El invocă situația Greciei și Spaniei, susținând că FMI impune pe glob un dezastru economic, social și politic. Se atribuie astfel responsabilitatea pentru disfuncțiile economice, sociale și politice unor forțe externe care pun în pericol națiunea.

Și Dan Diaconescu exprimă în cadrul emisiunii sale mesaje prin care se promovează ideea că FMI „obligă România să vândă tot ce mai are aici”. Înființarea unei companii naționale de administrare a averilor țării ar constitui astfel soluția menită să conserve resursele României.

Candidatul PRM Dan Dumitru Zamfirescu este de asemenea partizanul ideii că FMI-ul dorește înstrăinarea avuției naționale și susține că această organizație „trebuie convinsă că România nu este o țară care trebuie pusă la mezat”.

Atitudinea față de minorități

Unele mesaje lansate de către candidați au fost direcționate împotriva minorităților etnice și religioase. Dan Diaconescu exprimă o viziune despre un popor împărțit în categorii

stigmatizate social. În cadrul unei emisiuni difuzate la OTV, acesta susține că „în Germania sunt românii romi care sunt acolo să facă prostioare și mai sunt românii sași și mai sunt și românii români, românii albi care vin să caute locuri de muncă”. Afirmările respective culpabilizează pe toți românii de etnie romă aflați în Germania. Mai mult, românii care „vin să caute locuri de muncă” sunt românii albi, diferențiindu-se categoriile de români în funcție de culoarea pielii. Declarațiile sugerează că „românii români” sunt o categorie pură și le asociază hărnicia ca trăsătură definitorie. Aceeași emisiune ia în discuție mafia de etnie romă și influența pe care o are aceasta asupra populației rome locale.

Mădălin Voicu (PSD) culpabilizează de asemenea o minoritate, invocând faptul că basarabienii care au cetățenie română lucrează la negru în străinătate și fac o imagine proastă țării. Însă Gheorghe Funar este candidatul care exprimă cel mai ridicat nivel de intoleranță interetnică atunci când într-un spot electoral susține că „se încearcă de către evrei ca noi românii să nu vedem nici acum plăcile de aur de la Sinaia”. Se face astfel referire la niște tăblițe controversate, a căror falsificare se atribuie lui Bogdan Petriceicu Hașdeu. Motivul pentru care Gheorghe Funar recurge la aceste obiecte este explicabil prin intenția originală a falsificatorului: să convingă că civilizația care trăia în antichitate pe teritoriul României era superioară celorlalte grupuri care trăiau în Europa și să fundamenteze astfel un excepționalism românesc. Asocierea minorității evreiești cu demersurile de a obstrucționa accesul la respectivele tăblițe are menirea de a promova ideea că evreii doresc falsificarea istoriei naționale a românilor și că neagă superioritatea strămoșilor românilor în raport cu celelalte civilizații europene.

Portretizarea minorităților religioase ca inamici s-a realizat prin intermediul mesajelor exprimate de candidatul USL George Becali. Referindu-se la decizia membrilor unei filiale PNG din Mediaș de a se alătura PDL-ului, Becali a oferit o explicație religioasă. Acesta a susținut că respectiva filială era formată din pocăiți și întrucât i-a criticat „că pocăiții sunt o sectă satanică”, „s-au dus la secta lor satanică, PDL”. În legătură cu aceeași temă, George Becali a mai afirmat că „decât să cer votul unei secte, mai bine mă închid toată viața mea la Pipera...Nu am nevoie de voturile niciunui sectant sau pocăit. Eu nu vreau voturi satanice, care s-au lepădat de Iisus. Să mă voteze toată lumea. Dar acela care îl vinde pe Iisus, să nu îl văd”. Tema religioasă se regăsește și în ceea ce privește relația cu PDL-ul, candidatul afirmând că va face „un foc mare” și că va lua PDL-ul și îl va „băga în foc, să ardă în iad”. Distorsionarea adevărului, prin refuzul de a

considera că pocăiții sunt creștini, se îmbină cu mesianismul, dată fiind o altă declarație ce îi aparține lui Becali: „sunt arma împăratului Hristos pe pământ și a niciunui partid sau om, eu nu sunt unealta nimănui”. Convingerile exprimate astfel în spațiul public incită la ură împotriva unei minorități religioase și îndeplinesc pentru autorul acestui mesaj rolul de instrument de evaluare a proiectelor adversarilor politici.

Liderul organizației Partidului Conservator din Covasna, Dan Suciu, candidat USL în colegiul 3 din Târgul Secuiesc, manifestă de asemenea o atitudine xenofobă. Pentru acesta, comunitățile de români din Covasna și Harghita sunt izolate spiritual și amenințate de „discriminarea și relele tratamente ale administrației locale UDMR-iste”¹² propunând o serie de metode prin care să se promoveze românismul și să asigure supraviețuirea socială a acestora.

Minoritatea maghiară a constituit o țintă predilectă și pentru candidatul USL Bogdan Diaconu. Principalele direcții de manifestare a atacurilor la adresa maghiarilor au fost dezvoltate de acesta pe blogul său¹³, în cadrul postărilor dedicate integrității teritoriale a României, caracterului național al statului român, proiectului de federalizare, pretențiilor moștenitorilor maghiari asupra pământurilor naționalizate și disproporției dintre drepturile minorității maghiare și cele ale românilor, evident în defavoarea celor din urmă. Inamicul este reprezentat de extremiștii maghiari ce doresc întoarcerea României la stadiul medieval, sub dominația imperiilor. Conform mesajelor promovate de Bogdan Diaconu, românii dau dovadă de „o bună conviețuire cu minoritățile naționale” și au un statut defavorizat în propria țară.

7. Concluzii

Înainte de a avansa concluziile acestui studiu, trebuie menționate câteva aspecte legate de reprezentativitatea cercetării pentru întreaga campanie electorală. Intervalul orar monitorizat zilnic în timpul campaniei a fost de câte trei ore de prime time pentru fiecare post de televiziune iar activitățile de monitorizare s-au întins pe durata a douăzeci de zile. Au fost selectate posturile de televiziune cu cea mai ridicată audiență, dintre cele care au anunțat că vor oferi spațiu de

---

¹² <http://www.ziare.com/dan-suciu/stiri-dan-suciu/romanii-din-covasna-si-harghita-sunt-izolati-spiritual-trebuie-protejati-candidat-usl-1205347>

¹³ <http://www.bogdandiaconu.ro>

emisie pentru campania electorală: TVR1, DIGI24, B1TV, Realitatea TV, Antena 3 și OTV. Monitorizarea efectuată asupra mediului online s-a focalizat pe toți candidații din colegiile impare, provenind din municipiul București și șase județe ale României: Cluj, Constanța, Dolj, Iași, Prahova și Timiș.

Conform rezultatelor monitorizării, atitudinile populist-naționaliste nu au manifestat o incidență ridicată. Din sutele de candidați monitorizați care s-au exprimat în mediul online, doar doi au făcut declarații care pot fi catalogate drept mesaje populist-naționaliste. Cu toate acestea, există o diferență cantitativă între mesajele exprimate în mediul online și cele televizate, astfel că mai multe intervenții difuzate în cadrul emisiunilor prezintă elemente populist-naționaliste. Observația aceasta devine semnificativă în contextul în care, spre deosebire de social media, mass-media audiovizuală oferă oportunitatea de exprimare mai degrabă pentru candidații deja foarte vizibili, cu un grad înalt de notorietate.

În ceea ce privește relația dintre programele partidelor și mesajele individuale transmise de candidați, se poate observa că atât în cazul Partidului România Mare, cât și cel al Partidului Poporului Dan Diaconescu, orientarea programatică a partidului corespunde pozițiilor individuale. Mai mult, cele două partide împărtășesc poziții comune cu privire la entitățile care amenință România, înfățișarea țării ca victimă a aranjamentelor economice externe și necesitatea înființării unei companii naționale care să administreze resursele românești. Discursurile despre „străinătate” includ de cele mai multe ori justificări economice și promovează imaginea „României ca o pradă a forțelor externe”. Date fiind mesajele exprimate prin intermediul programelor celor două partide și discursurile surprinse în cadrul procesului de monitorizare, este justificată concluzia conform căreia populismul național constituie o trăsătură generalizată la nivelul acestor formațiuni politice. Însă ceea ce diferențiază în mod clar PRM-ul de PPDD și de celelalte partide politice este relația explicit antagonică exprimată în raport cu minoritățile etnice. Mesajul anti-semit al lui Gheorghe Funar, care imaginează implicarea evreilor în manipularea tăblițelor de aur de la Sinaia și atitudinea anti-maghiară a lui Silviu Crăescu demonstrează tendințele xenofobe existente în cadrul PRM-ului. În același timp, recursul la imaginea lui Ion Antonescu, prezent în programul politic al PPDD-ului și observațiile conform cărora includerea mareșalului în acest document trebuia realizată întrucât el este „un erou cu bune și cu rele”,

conferă un plus de specificitate partidului condus de Dan Diaconescu, care nu ezită să își asocieze imaginea cu principalul responsabil pentru Holocaustul din România.

Având în vedere caracterul sporadic al mesajelor populist-naționaliste exprimate de către membrii Uniunii Social Liberale, precum și absența unor astfel de elemente din programul politic al acesteia, este imposibilă o calificare generală privind pozițiile publice exprimate de către membrii acestei formațiuni politice. După cum s-a observat în secțiunile anterioare, una dintre temele recurente în retorica USL-ului este relația României cu Uniunea Europeană. Se impun astfel câteva clarificări, cu atât mai mult cu cât mesajele pozitive, de susținere a acestei entități, conform raportului de monitorizare, sunt reduse din punct de vedere cantitativ. Întrebarea care ne preocupă este dacă Uniunea Europeană e portretizată ca un inamic de către membrii USL.

Mesajele emise de membrii USL cu privire la Uniunea Europeană pot fi ordonate în două categorii: acestea vizează fie intervenția unor lideri europeni în chestiunile ce țin exclusiv de politica internă a țării, fie poziția României în cadrul Uniunii. Prima categorie cuprinde la rândul ei două sub-tipuri de intervenții: cele despre care se afirmă că s-au petrecut în trecut și cele care sunt posibile în viitorul apropiat. Analiza semantică sugerează că reprezentanții USL consideră că Uniunea Europeană a intervenit în chestiunile interne ale României, în special pentru a-l ajuta pe Traian Băsescu. În ceea ce privește posibilitatea unor intervenții asemănătoare în viitorul apropiat, se poate observa că politicienii neagă un asemenea scenariu, considerând că voinței populare exprimate democratic nu i se poate opune niciun actor extern. Comparând aceste tipuri de poziții cu cele exprimate deja de către membrii PPDD sau PRM, se poate constata o diferență semnificativă. În timp ce reprezentanții acestor două partide afirmă cu certitudine că România este, și în momentul prezent, o victimă a „străinilor”, mesajele USL sunt mai nuanțate, neindicând o ingerință aflată în desfășurare.

A doua categorie de mesaje, prin care se afirmă inferioritatea României în raport cu celelalte state europene exprimă totuși existența unei realități curente: România este o rudă săracă a Uniunii, o țară făcută preș în fața Europei, o țintă a comportamentului degradant al cărui autor este Emanuel Barosso. Cătălin Croitoru, Mădălin Voicu și Octavian Bot sunt autorii acestor mesaje care insistă asupra existenței unei relații antagonice între poporul român și factorii de decizie europeni.

Un alt aspect semnificativ este legat de reprezentările despre FMI. Ioan Ghișe (PNL) se situează pe aceleași poziții exprimate în cadrul PRM și PPDD. Atentatul la adresa suveranității naționale și securității economice a României reprezintă proiecte deliberate ale FMI-ului, creatorul unei noi ordini mondiale, aceste mesaje confirmând atitudinea populist-naționalistă a emițătorului, care percepe țara în termenii unei „cetăți asediate” și care atribuie în mod indubitabil organizației internaționale vina pentru pensiile scăzute.

Deși studiul de față include și observații de ordin comparativ, trebuie menționat că o analiză comparativă detaliată este greu de realizat. Motivul rezidă în accesul diferențiat al membrilor anumitor partide politice la mijloacele de comunicare audio-vizuale. Dacă între USL și ARD există un raport echilibrat al vizibilității, celelalte formațiuni politice au înregistrat o rată de apariție cu mult redusă față de cele două alianțe. Din acest motiv, o analiză comparativă și cantitativă a mesajelor populist-naționaliste ar fi compromisă.